

Sobieraj, Leonard

Wczoraj, dziś i jutro Muzeum Mazowieckiego w Płocku

Notatki Płockie 52/2-211, 46-48

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WCZORAJ, DZIŚ I JUTRO MUZEUM MAZOWIECKIEGO W PŁOCKU

Wczoraj w przypadku Muzeum Mazowieckiego, to okres bardzo długi. To z górą 185 lat. Jesteśmy dumni z bogatej tradycji naszego muzeum i wspinających kolekcji, liczących blisko 90 tysięcy obiektów, zgromadzonych przez wspinających ludzi, patriotów, miłośników sztuki, podróżników, regionalistów, historyków, na profesjonalnych muzealnikach kończąc. Jest oczywiste, że każda prowadzona permanentnie działalność, ma w swojej historii okresy lepszej koniunktury, okresy pracy organicznej, ale też i застоju. Zdarza się, że przychodzą niestety również czasy złe, w których dorobek pokoleń ulega zniszczeniu czy rozproszeniu. Muzeum w Płocku w swej długiej historii doświadczyło po trosze wszystkiego.

Na koniunkturę każdego muzeum ma wpływ wiele czynników. Nie wglębiając się w temat można rzec, że mogą to być zdarzenia tragiczne, jak wojny, kataklizmy, ale również ekonomia, polityka, no i oczywiście ludzie tworzący muzeum i działający w jego otoczeniu. Do takich ludzi należał Aleksander Maciesza, który odegrał 100 lat temu główną rolę w procesie reaktywacji działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego i muzeum. Przez te sto lat muzeum płockie przeżywało wzloty i upadki, jednakże bilans dokonanych pod koniec XX wieku był imponujący. Specjalnością Muzeum Mazowieckiego stał się okres secesji. Zgromadzono największą w Polsce kolekcję obiektów z tego okresu. W dorobku muzeum pozostały bogate zbiory historyczno-regionalne, czy też liczący się w kraju zbiór numizmatów. Zbiory prezentowano w dwóch obiektach – Zamku-Opactwie oraz Spichlerzu. Okazało się jednak, że czasy stabilnego rozwoju i swoistego status quo muzeum, skończyły się. Kuria płocka, pismem z dnia 27 czerwca 2000 r. rozwiązała z dniem 31 grudnia 2000 r. umowę najmu z zachowaniem dwunastomiesięcznego okresu wypowiedzenia. Była to decyzja przewidywana, jednak wywołała konsternację w środowisku muzealnym oraz nerwowość w kręgach administracyjnych. Mimo, iż dyskusja nad przyszłością muzeum trwała blisko 10 lat (od momentu decyzji o zwróceniu siedziby muzeum Kurii Biskupiej – skutki ustawy komunalizacyjnej) nie udało się wypracować realnych koncepcji funkcjonowania muzeum w nowych warunkach. W latach 2000-2003 dyrekcja muzeum opracowała kilka projektów rozwiązania problemu bazy muzeum. Zasadniczy projekt opierał się na gmachu Kamery Pruskiej z przyległą działką umożliwiającą budowę nowoczesnego pawilonu wystawienniczo-magazynowego z dużą do 500 m² powierzchnią na wystawy czasowe.

W kamienicy secesyjnej przy Tumskiej 8 miała powstać stała ekspozycja wewnątrz mieszkalnych z okresu secesji oraz magazyny zbiorów, a w XVIII-wiecznym Spichlerzu dział etnograficzny i pracownie konserwatorskie.

Inne propozycje na główną siedzibę, to budynek po Narodowym Banku Polskim, niedokończona siedziba PZPR, czy wreszcie wybudowanie całkowicie nowego budynku na peryferiach miasta. Ponadto muzeum zgłaszało również propozycje zagospodarowania obiektów towarzyszących głównej siedzibie, jak:

- Odwach (siedziba PTTK przy płycie Grobu Nieznanego Żołnierza), proponując tam zorganizowanie stałej ekspozycji ukazującej wkład i udział płocczan w zrywach narodowo-wyzwoleńczych (powstanie kościuszkowskie, listopadowe, styczniowe, I i II wojna światowa, w tym AK, BCh i inne, powstanie warszawskie),
- Bożnica (ul. Kwiatka), w której miała powstać ekspozycja poświęcona udziałowi społeczności żydowskiej w rozwój i kulturę Płocka,
- Zespół kamienic na Starym Rynku z przeznaczeniem na ekspozycję ukazującą bogatą historię i kulturę miasta,
- Wspólne z Liceum im. Stanisława Małachowskiego prowadzenie lapidarium archeologicznego i szkolnego muzeum w budynku dawnej kolegiaty św. Michała, z ekspozycją dotyczącą historii osadnictwa w Płocku od czasów najdawniejszych aż po późne średniowiecze.

Niestety, wszystkie propozycje zostały odrzucone.

Rozgorzała dyskusja na łamach prasy lokalnej, snuto katastroficzne wizje. Swoisty bój o budynek Kamery Pruskiej przy ul. Kolegialnej 15 został przegrany, mimo wsparcia, jakiego udzielili tej idei członkowie Rady Muzeum. Szczególnie w tej sprawie angażował się przewodniczący Rady, wieloletni dyrektor Muzeum, dr Marian Sołtysiak, ale również inne autorytety środowiska muzealników polskich.

Do realizacji została przyjęta koncepcja wypracowana przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, organizatora MMP oraz Urzędu Miasta Płocka. Projekt zawierał remont kamienicy przy ul. Tumskiej 8, gdzie miały być prezentowane zbiory secesji oraz dobudowanie na sąsiedniej działce pawilonu na ekspozycję historyczno-regionalną.

4 stycznia 2005 r. wykonawca przekazał inwestorom wspinał wyremontowaną kamienicę, która została przekazana w użytkowanie muzeum. Dla pracowników i nowej dyrekcji muzeum rozpoczął się trudny

okres. Przeprowadzka blisko 80.000 obiektów oraz stworzenie nowej ekspozycji secesji, to wielkie wyzwanie. Ostateczny termin wyprowadzenia się z Zamku-Opactwa upływał z dniem 30 czerwca 2005 r. Należało przeprowadzić fumigację części zbiorów. Pakowanie, transport i rozpakowanie przeprowadzono komisyjnie, zgodnie z procedurami i odnośnymi przepisami. Równolegle powołano zespół, który pracował nad scenariuszem nowej ekspozycji. W skład jego weszli: dr Romuald Kołodziej, Iwona Korgul-Wyszatycka oraz jako konsultant Krzysztof Kornacki. Przeprowadzkę ukończono w terminie 4 lipca 2005 r. komisyjnie przekazano uporządkowany budynek Zamku-Opactwa przedstawicielom Kurii Biskupiej, a 15 lipca 2005 r. otwarto na parterze i I piętrze ekspozycję secesji. 25 listopada 2005 r. zakończono etapowe otwarcie ekspozycji w kamienicy przy Tumskiej 8. Tym samym dobiegł końca nieco nerwowy, nie pozbawiony elementów dramatycznych okres w historii Muzeum Mazowieckiego. Był to niewątpliwym sukcesem załogi muzeum, która dzięki zaangażowaniu i profesjonalizmowi oraz dobrej organizacji pracy sprostała wyzwaniom.

Wszystko powyższe zawiera się w pojęciu „wczoraj”, a „dzisiaj”?

W chwili obecnej muzeum stłoczone jest w kamienicy, a zbiory historyczne, archeologiczne i numizmaty są w magazynach.

Mimo wszystko rozpoczęła się normalna praca, realizacja zadań statutowych według opracowanych planów. Po stworzeniu nowej ekspozycji przestały być aktualne wydawnictwa dotyczące byłej siedziby. Do pracy przystąpił więc Dział Edukacji i Promocji. Opracowano przewodnik, audio-przewodnik oraz inne wydawnictwa, jak Muzeum-Szkole, „Biuletyn Muzealny” – kwartalnik MMP, w którym przedstawiamy i dokumentujemy nasze bieżące dokonania. Dział Edukacji i Promocji realizuje szereg imprez o charakterze upowszechnieniowym, jak np. Rok Rembrandta z konkursem fotograficznym zainspirowanym twórczością Rembrandta, cykl zdarzeń muzycznych zatytułowanych „Belle époque - muzyka z przełomu XIX i XX w.”. Bierzymy czynny udział w życiu kulturalnym miasta. Tradycyjnie, aktywnie uczestniczymy w Dniach Historii Płocka, we współpracy ze szkołami organizujemy konkursy edukacyjne, etc. Opracowana jest nowa strategia promocji muzeum, skierowana do mieszkańców Płocka, Warszawy, Mazowsza, Polski. Przygotowano też i uruchomiono stronę internetową. Naszą chlubą są powstałe ostatnio albumy „Malarstwo polskie w zbiorach MMP w latach 1890-1914” oraz „Secesja ze zbiorów MMP”.

Przeprowadzka nie zakłóciła pracy jednego działu naszego muzeum – Działu Etnografii i Sztuki Ludowej. Nowa, pełna pomysłów kadra merytoryczna przygotowała szereg wystaw oraz zdarzeń kulturalnych, jak np. Spotkania z kulturą etniczną, na któ-

rych prezentowana jest kultura konkretnego narodu, okraszona filmami, muzyką, czy degustacją potraw narodowych. Tematem tych imprez był już Tybet, Japonia, Uzbekistan. W Spichlerzu, na przymusowej emigracji działa Dział Archeologii, który zorganizował szereg wystaw czasowych, jak np. „Zanim powstał Płock”, „Stare Mazowsze – Przyroda i człowiek”, „Odkrywczy i rabusie w starożytności”, „80 lat archeologii lotniczej w Polsce”.

W 2006 r. obchodziliśmy jubileusz 185-lecia powstania Muzeum. W ramach obchodów zorganizowaliśmy m.in. sesję naukową „Polskie Art Deco”, przygotowaną przez Dział Sztuki, w której wzięły udział prof. Irena Huml oraz prof. Anna Sieradzka. Cyklicznie organizowana sesja ma zadanie wytyczyć kierunek rozwoju Działu Sztuki.

Dział Historii przygotował sesję „Regionalizm. Ideatradycje-perspektywy rozwoju w muzealnictwie”. Wzięły w niej udział osobowości życia kulturalnego Polski, prof. Andrzej Rottermund, prof. Henryk Samsonowicz, prof. Andrzej Koseski, dr Andrzej Stawarz i wielu innych. Działy archeologii i etnografii przygotowały w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa piknik archeologiczno-etnograficzny na którym przedstawiono część z życia średniowiecznych Mazowszan. Dla uczczenia jubileuszu wybiliśmy pamiątkowy medal i plakietę.

Rok 2006 i pierwsza połowa 2007 roku są niezwykle udanymi w zakresie powiększenia zbiorów Muzeum Mazowieckiego w Płocku o rzadkie, ciekawe obiekty. Dział Historii wzbogacił swoje zbiory o archiwalia dotyczące mieszkańców Płocka i regionu płockiego z okresu dwudziestolecia międzywojennego, czasów drugiej wojny światowej i pierwszych lat po wyzwoleniu, mapę topograficzną z 1854 r., obraz „Pożegnanie Ojczyzny” z 1831. Zbiory Gabinetu Numizmatycznego wzbogaciły się o bardzo rzadki i ciekawy numizmat, polską monetę – talar koronny Zygmunta II Wazy, wybitą w 1628 roku w mennicy bydgoskiej. Zakupiono również m.in. medal upamiętniający wystawienie przez króla Stanisława Leszczyńskiego posągu Ludwika XV, medalion z portretem Władysława Jagiełły z 1919 r. Do Działu Sztuki zakupiono 199 obiektów, m.in. prace artystów płockich i związanych z Płockiem, Tadeusza Betleya, Wacława Polakowskiego, Józefa Paszkowskiego, Natana Korzenia. Kolekcja malarstwa w zbiorach MMP wzbogacona została także o cenne obrazy wybitnych polskich twórców, takich jak Vlastimil Hofman, Edward Okuń, Stanisław Janowski. Marszałek Województwa Mazowieckiego, Adam Struzik, podczas uroczystości jubileuszowych, przekazał do zbiorów muzeum portret Ernestyny Kirsztowej, namalowany ok. 1900 r. przez Józefa Pankiewicza, a firma Basell Orlen Polyoiefins obraz Stanisława Czajkowskiego „Na wsi”. Ponadto dokonano zakupów wzbogacających kolek-

cję sztuki art deco. O ciekawe wzory wzbogaciła się także kolekcja biżuterii, szkła, ceramiki, tkanin i metalu. Muzeum zakupiło bardzo interesujące zestawy mebli w stylu secesji i art deco. Są to meble projektowane jednostkowo do konkretnego wnętrza, nie wykonywane seryjnie.

Współpracujemy również z muzeami lwowskimi. Efektem tych działań jest organizacja bardzo interesujących wystaw, jak „Plakat Alfonsa Muchy”, „Polski plakat art deco”, czy „Lubomirscy linii przeworskiej – kolekcjonerzy i arystokraci”. W chwili obecnej zapraszamy do zwiedzania wystawy „Kultura Żydów galicyjskich”.

Muzeum Mazowieckie w Płocku współpracuje z organizacjami pozarządowymi, jak Oddział Związku Literatów Polskich, który od blisko roku posiada w muzeum swoją siedzibę, raz na miesiąc organizuje spotkania literackie. Uczestniczą w nich indywidualności literatury polskiej, jak np. Ernest Bryll, Marek Wawrzekiewicz, Bogdan Urbankowski, Andrzej Krzysztof Waśkiewicz, Jan Zdzisław Brudnicki i inni. We współpracy z Płockim Towarzystwem Fotograficznym zorganizowaliśmy w Spichlerzu wystawę Fotografie Aleksandra Macieszy, powtórzonej w markecie Auchan i prezentowanej następnie w Muzeum Niepodległości.

Dużym zainteresowaniem w mediach ogólnopolskich cieszyły się wystawy: „Magiczna i industrialna – współczesna biżuteria artystyczna” i „Biżuteria od biedermeieru do art deco”.

W chwili obecnej, nad przejściem od „dzisiaj” do „jutra” muzeum pracują szczególnie intensywnie pracownicy trzech działów: archeologii, historii i numizmatyki. Powstaje koncepcja i scenariusz nowej historyczno-regionalnej ekspozycji w planowanej do budowanej części naszej siedziby. Jest to kolejne wyzwanie dla nas wszystkich.

W ramach koncepcji ekspozycji regionalnej „X wieków Płocka” Dział Archeologii przygotowuje następujące tematy:

- Mazowsze plemienne i wczesnopiastowskie,
- Płock w średniowieczu,
- Złoty wiek Płocka, wiek XVI,

Dział Historii:

- XVII - XVIII w. – wnętrza,
- okres pruski,
- okres Księstwa Warszawskiego,
- Królestwo Polskie do ok. 1850 r.
- Królestwo Polskie od 1850 do 1914 r.,
- okres I wojny światowej,
- rok 1920,
- Płock w czasie II Rzeczypospolitej,
- okres II wojny światowej,

– Płock po 1945 r.
Gabinet Numizmatyczny:

– dzieje pieniądza polskiego monetami ilustrowane, X-XVIII w.

Na parterze nowego budynku planujemy odtworzenie pokoju Zarządu Towarzystwa Naukowego Płockiego, organizacji która w latach 20. XIX w. powołała nas do życia, a następnie, na początku XX w. wskrzesiła naszą działalność. Planujemy też stworzenie galerii zasłużonych płocczan.

Powołaliśmy Radę Programową nowej ekspozycji. W jej skład weszli prof. dr hab. Andrzej Rottermund, prof. dr hab. Henryk Samsonowicz, prof. dr hab. Janusz Szczepański, dr Wojciech Brzeziński, dr hab. Andrzej Stanisław Szwarc, doc. dr hab. Marek Dulinicz, mgr Tomasz Bylicki. W każdej chwili możemy liczyć na profesjonalną konsultację członków Rady. Wsparcia udziela również Rada Muzeum z panem prof. dr. hab. Adamem Koseskim i Prezesem TNP dr. Zbigniewem Kruszewskim na czele.

Oddanie do użytku II etapu rozbudowy pozwoli na zwolnienie IV pietra kamienicy, zajmowanego przez dział i magazyn historii. Planujemy stworzyć tutaj ekspozycję biżuterii i mody secesyjnej, ale również metalowego rzemiosła artystycznego oraz grafikę z początku XX wieku. Znajdzie tu również miejsce ekspozycja plakiet secesyjnych. Będzie to uzupełnienie istniejącej ekspozycji na trzech piętrach. Powstanie II pawilonu nie rozwiązuje żywotnych problemów, z jakimi boryka się muzeum. Pierwszy, to brak komunikacji z zapleczem. Jedyne, bardzo utrudnione dostępnym jest od ul. Tumskiej, która jest deptakiem. Drugi problem, to brak powierzchni na stworzenie audytorium, pracowni edukacyjnych, zaplecza technicznego i magazynowego. Trzeci, to brak miejsca na rozwój przestrzeni wystawienniczej. Nasze muzeum posiada w swoich zbiorach ponad tysiąc obrazów, z czego kilkaset to renomowane dzieła autorów młodopolskich oraz około dwóch tysięcy grafik. Do ich wyeksponowania potrzebna jest profesjonalna galeria. Rozwój muzeum zapewniamy głównie poprzez gromadzenie obiektów w stylu art deco, jednak Muzeum praktycznie nie ma miejsca na ich ekspozycję. Znakomitą większość problemów rozwiązałoby dobudowanie trzeciego pawilonu. Pozyskaliśmy pieniądze na zakup działki przylegającej do naszego terenu. Skomplikowana sytuacja własnościowa nie pozwala na szybką realizację planów. Systematycznie rozwiązujemy pojawiające się problemy i myślę, że za trzy lata rozpoczniemy budowę trzeciego pawilonu.